

daarin onder andere een theater, filmtheater, muziektheater, hotel, bibliotheek, grand café, circus Elleboog, restaurants en een creche. De woningen aan het Bellamyplein dateren van omstreeks 1904. Diverse portieken zijn gedecoreerd met fraai tegelwerk.

6
Vanaf het Bellamyplein links de Agatha Dekenstraat in.

Agatha Dekenstraat

Vroeger de Jan Hanzenkade. In deze straat zijn de niveauverschillen tussen het oude polderniveau en het opgehoogde stadsniveau duidelijk te zien. De in 1905 opgerichte vereniging Het Amsterdams Bouwfonds bouwt hier in 1907 de eerste woningwetwoningen van de buurt, op **nummer 7-21**. De woningen zijn ontworpen door architect Jan Ernst van der Pek, en werden verhuurd voor 3 tot 4 gulden. Dat was niet goedkoop; de woningen werden dan ook verhuurd aan beter geschoolde arbeiders en ambtenaren.

7
De Agatha Dekenstraat volgen tot aan de De Clercqstraat

De Clercqstraat

Vroeger de Lange Bleekerssloot. Deze naam herinnert aan de blekerijen en ververijen die in de buurt gevestigd waren. De Lange Bleekerssloot werd tussen 1892 en 1902 gedempt. Met het parallel lopende Lange Bleekersspad werd het de huidige De Clercqstraat.

8
De Clercqstraat oversteken, iets naar rechts lopen, dan links de Elisabeth Wolffstraat in. Deze uitlopen tot aan het uitkijkpunt

Op dit magnifieke punt hebben we zicht op drie waterwegen, de Kostverlorenvaart, de Bilderdijkgracht en de Hugo de Grootgracht.

9
Naar links de tweede Kostverlorenkade volgen, de De Clercqstraat oversteken bij de Wiegbrug en de kade volgen tot aan de Tolbrugstraat.

Tolbrugstraat

Genoemd naar de vroegere Tolbrug die zich bevond aan het einde van het Lange Bleekerspad (de huidige De Clercqstraat) Het passeren van deze smalle houten ophaalbrug kostte anderhalve cent. Via deze tolbrug kon men het buurtje De Baarsjes bereiken. De tolbrug werd vervangen door de Wiegbrug. In 1904 werd deze brug in gebruik genomen.

10
Vanaf de Tolbrugstraat de Douwes Dekkerstraat in. Deze volgen tot aan de Schimmelstraat, hier naar rechts.

Schimmelstraat

Vroeger de Van Speykstraat. Rechts ligt het Zimmerterrein, één van de weinige groene gebieden in de Bellamybuurt. Het is genoemd naar Johannes Zimmer die hier een koper- en ijzergieterij had. Uit deze gieterij kwamen putdeksels die op een enkele locatie in Amsterdam nog te vinden zijn. Ook werden er kerkklokken gegoten. De gieterij werd in 1964 gesloten.

11
Vanaf de Schimmelstraat links de Korte Schimmelstraat in. Deze uitlopen tot aan de Jan Hanzenstraat, hier naar rechts.

Jan Hanzenstraat

Naam afkomstig van het Jan Hansepad, dat hier minstens vanaf 1564 gelopen heeft. Jan Hanse was de eigenaar van een groot stuk land dat liep van de Singelgracht tot aan de Kostverlorenvaart. Werp, voordat u naar rechts gaat, even een blik op **nr. 37** een mooi voorbeeld van art nouveau. Hier was een boek- en steendrukkerij gevestigd. Op de hoek met de Bellamydwarstraat (het nieuwbouwpand) was de Brood- en beschuitfabriek "De Volharding" gevestigd. Eigenaar was Johan Haust, afkomstig uit Duitsland, die in 1923 in het bedrijf was komen werken als bakkersknecht. Onder zijn leiding werd het bedrijf al snel groter. Hoewel het bedrijf niet meer bestaat kent nog iedereen de naam Haust Toast.

12
Jan Hanzenstraat volgen tot aan de Tweede Kostverlorenkade. Dit is het eindpunt van de wandeling.

Bronvermelding

Voor deze wandelroute werden de volgende boeken en artikelen geraadpleegd:

Archiefonderzoek Bellamystraat 80, ongepubliceerd, Minke Wagenaar, 2001.

Cultuurhistorische verkenning van de Bellamybuurt, Marina Roosebeek architect bna Mattie & de Moor (i.o.v. Stadsdeel Oud-West), 2000.

De Victorie begint in Oud-West, Ton Heijdra, 2001.

Het xyz van Amsterdam, Jaap Kruizinga, 2002.

Tollensstraat 60, een cultuurhistorische verkenning van de GVB hallen in Amsterdam Oud-West, Stadsdeel Oud-West, 2000.

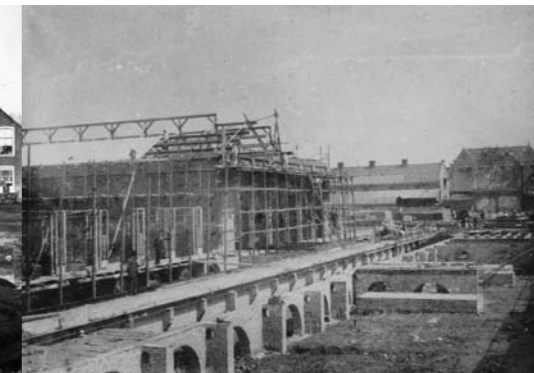

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Oud-West

Wandelroute Bellamybuurt

Kwakerspad en omgeving omstreeks 1893

De bouw van de tramremise aan het Bellamyplein, 1901

Wenslauerstraat omstreeks 1909

Colofon

Uitgave Afdeling Communicatie, stadsdeel Oud-West, januari 2008,

Oplage 250 exemplaren

Tekst Afdeling Communicatie

Foto's Gemeentearchief Amsterdam

Vormgeving Jeldesign, Gonnie Hengelmolen

www.oudwest.amsterdam.nl

Kostverlorenkade rond 1930

Bellamyplein, 1954

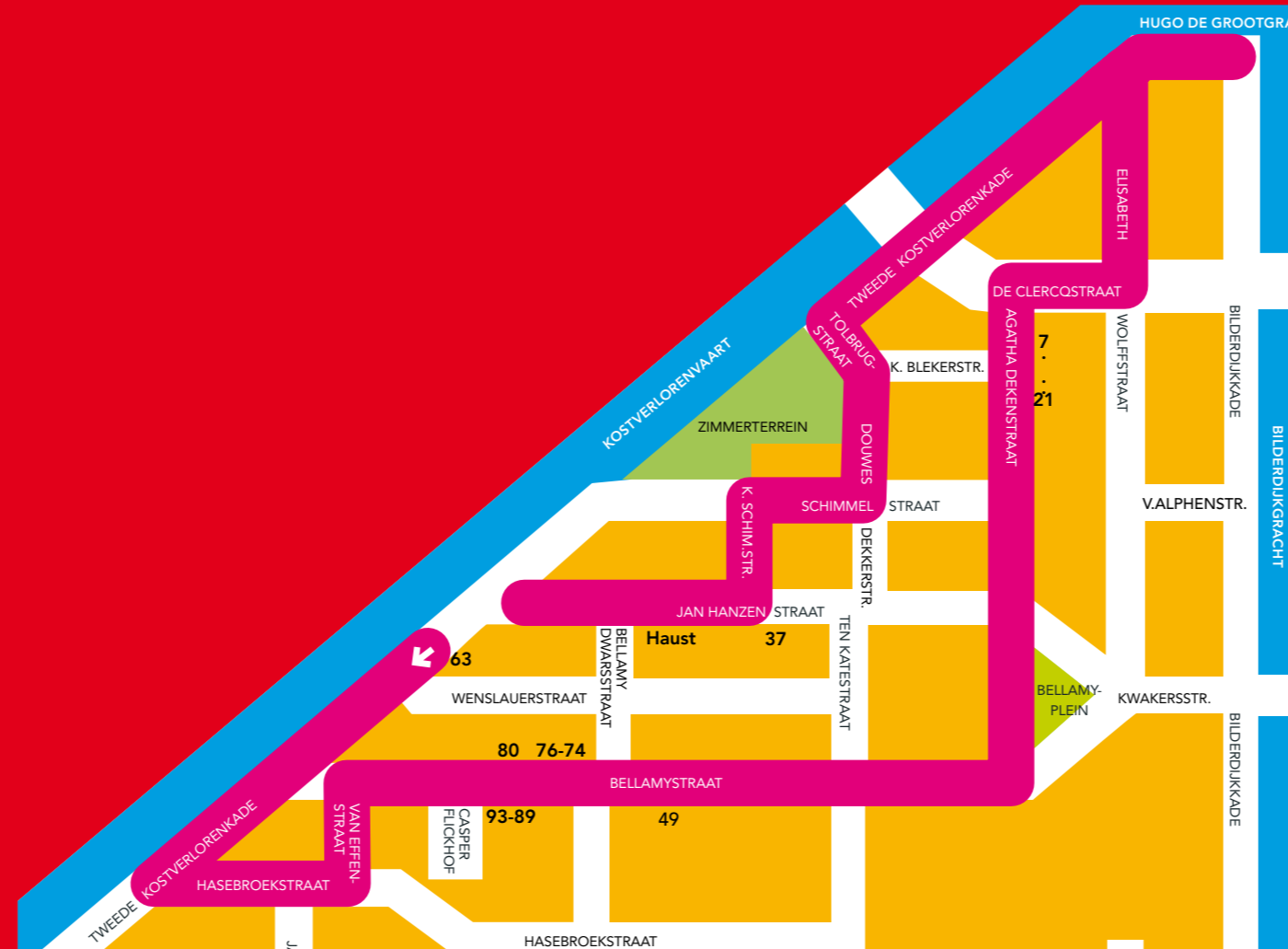
Bellamybuurt

De Bellamybuurt is ontstaan uit een buurtschap dat zich vanaf de 16e eeuw in een uithoek van het ambacht Nieuwer Amstel had ontwikkeld. Het veenweidengebied werd vanaf 1636 door de grootgrondbezitters ingepolderd en bemalen. In de periode rond 1720-1730 werden in dit buurtje door één eigenaar ruim 20 stukken land verkocht om er tuinen op aan te leggen en speelhuizen en buitenverblijven op te bouwen. De rest van de polder bleef voornamelijk bestaan uit weilanden en moestuinen o.a. voor het Amsterdams weeshuis. Aan de Kostverlorenvaart ontstaat de eerste kleinschalige industrie met de vestiging van diamantslijperijen, leerlooierijen, een ijzergieterij en houtzaagmolens. Maar ook andere bedrijven vestigen zich in de buurt zoals textiel, brood-, beschoei-, en cacao-fabrikanten. Rond 1870 is de Bellamybuurt een bedrijvig gebied met een bonte bevolking bestaande uit kooplieden,

winkeliers en kleine ambachtslieden zoals leerlooiers, timmerlieden en leidekkers. Het gebied wordt doorkruist met een stelsel van paden en sloten. Met de groei van de stad Amsterdam neemt ook de behoefte aan woningen toe. Was er tot 1850 weinig bebouwing, daarna beginnen de straten langzaam vorm te krijgen. Na de annexatie van het gebied door de gemeente Amsterdam in 1896 vindt er grotere, geordende woningbouw plaats. Veel van de sloten, paden en weilanden verdwijnen. Desondanks heeft de Bellamybuurt haar oorspronkelijk landelijke karakter weten te behouden. De buurt kent nog veel historische bebouwing en het oorspronkelijke lage polderpeil is op diverse plekken nog zichtbaar. Ook tegenwoordig zijn nog vele kleinschalige bedrijven gevestigd in de buurt.

Deze wandeling neemt u mee langs de geschiedenis van de Bellamybuurt, van poldergebied tot 'dorpje' in Oud-West. Het startpunt van de wandeling is het Bellamy Buurtmuseum aan de Tweede Kostverlorenkade 62. Het museum fungeert als tentoonstellingsruimte, vergaderruimte en informatiecentrum voor de Bellamybuurt. Er zijn geregeld exposities die zowel heden als verleden van de Bellamybuurt belichten. Het buurtmuseum is geopend op dinsdag/woensdag/donderdag van 15.30 tot 17.30 uur.

Adresgegevens:
Bellamy Buurtmuseum
Tweede Kostverlorenkade 62
1053 SB Amsterdam
telefoon (020) 689 60 00

1 Vanaf het buurtmuseum linksaf de Tweede Kostverlorenkade volgen

Wenslauwerstraat

Herkomst van de naam is onbekend. In deze straat staan nog veel resten van de oorspronkelijke lage bebouwing, daterend vanaf de vroege 19e eeuw.

Kostverlorenvaart

Deze vaart, gegraven na 1413, moest een belangrijke rol spelen in de afwatering van het Hoogheemraadschap Rijnland. Het werd ook wel de Kostverloren-wetering genoemd. Er zijn verschillende verklaringen voor de naam 'Kostverloren'. Eén verklaring luidt dat de gemeente Amsterdam hevig protesteerde toen de Kostverlorenvaart gegraven werd. Volgens de gemeente liep de stad het gevaar onder water gezet te worden in tijden van oorlog (door het openzetten van de sluisen). Amsterdam sloot dan ook de wetering af. Hierdoor werden de vaart en de sluisen onbruikbaar. Al het werk was dus voor niets geweest, "verloren cost".

2 De Tweede Kostverlorenkade volgen tot aan de Hasebroekstraat. Hier linksaf.

Hasebroekstraat

Ontstaan na de annexatie door de gemeente Amsterdam. De straat loopt langs de vroegere achtererven van de huizen in de Bellamystraat. De bouwblokken in de Hasebroekstraat zijn een voorbeeld van de gereuleerde woningbouw zoals die na de Woningwet van 1901 plaatsvindt in de Bellamybuurt. De eerste bebouwing is rond 1915 bij de kruising met de Tweede Kost-

verlorenkade. Het complex is ontworpen door Jan Ernst van der Pek, een architect die baanbrekend werk heeft verricht voor de sociale woningbouw. In het begin waren deze woningen moeilijk verhuurbaar vanwege de hoge huurprijs van 3 tot 4 gulden.

3 De Hasebroekstraat volgen tot aan de Van Effenstraat. Hier linksaf

Van Effenstraat

De architect G.F. La Croix ontwierp het complex bij de Van Effenstraat en de Bellamystraat, gebouwd in 1918. Invloeden van de Amsterdamse School zijn zichtbaar in de gevel.

4 Bij de Bellamystraat rechtsaf Bellamystraat

De Bellamystraat is een relatief brede straat omdat naast het pad ook een poldersloot liep (gedempt in 1887). Het is ook één van de straten waar het vroegere lage polderpeil nog goed zichtbaar is. Het bedrijfspand op nr. 89-93 dateert uit 1866. Oorspronkelijk was er een diamantslijperij gevestigd. Aan het eind van de eeuw werd het gebouw gesplitst en kwam er de Chocolate- en Cacao-fabriek van de Erven Caspar Flick. In deze fabriek zijn de bekende 'flikjes' ontstaan. De chocoladefabriek is er niet meer gevestigd, maar het pand heeft nog steeds een bedrijfsbestemming. Op nr. 80 ligt het oudste huis van de Bellamystraat, gebouwd in de periode 1723-1730. Tot 1876 was het nog een vrijstaand buitenverblijf met namen als Loofrijk, Bouwlust en Lago di Como. Het is een

gemeentemonument. Op nr.74-76 vinden we smederij Meister, één van de oudste bedrijven in de Bellamystraat. De panden werden door de familie Meister gebouwd in 1884. De stenen die voor de bouw werden gebruikt waren afkomstig van de vele molens die in die tijd gesloopt werden in de Kwakerspoel. Het hout kwam van de toenmalige wereldtentoonstelling in Amsterdam. Op nr. 49 was van december 1928 tot augustus 1965 bioscoop Olympia gevestigd. Nog steeds de Bellamystraat volgend passeren we de Ten Katestraat, met de alom bekende Ten Katemarkt. Het is sinds 4 oktober 1912 officieel een dagmarkt. Hier liep vroeger de gemeentegrens.

5 De Bellamystraat helemaal uitlopen tot aan het Bellamyplein.

Bellamyplein

Vroeger lag hier de in 1661 aangelegde Kwakerspoel. Midden door de poel liep het Kwakerspad. Aan de noordkant liep de Kwakersdijk, de huidige Potgieterstraat. De Kwakerspoel is gedempt in 1890. Oorspronkelijk zou op de plek van De Hallen (complex aan de rechterkant) woningbouw komen. Maar de nabijge aanwezigheid van de Stadsreiniging nodigde hiertoe niet bepaald uit. Uiteindelijk werd besloten hier een nieuwe tramremise te vestigen. Het complex zoals u het nu ziet werd grotendeels gerealiseerd tussen 1901 en 1903. Door de bijzondere bouwstijl is het sinds 2001 Rijksmonument. In 1997 vertrok het GVB uit De Hallen. Het Hallencomplex wordt de komende jaren getransformeerd tot cultureel uitgaanscentrum met